

๑ สิ่งภายนอกไม่ใช่ตัวเหตุของความสุข

อนึ่ง ถ้าได้สิ่งนั้นๆ มาด้วยการกระทำที่ไม่ดี การกระทำนั้นก็จักเป็นเครื่องตัดทอนตนเอง อีกส่วนหนึ่ง ข้อความที่กล่าวมานี้แสดงว่าสิ่งภายนอกอุดหนุนความสุขสำราญให้บ้าง แต่จัดเป็นเหตุของความทุกข์หรือ ? ถ้าเป็นเหตุของความทุกข์ ผู้ที่มีสิ่งภายนอกบริบูรณ์จักต้องเป็นสุขทุกคน

แต่ความจริงไม่เป็นอย่างนั้น ผู้ที่บริบูรณ์ด้วยสิ่งภายนอกแต่เป็นทุกข์มีถมไป เพราะเหตุนี้สิ่งภายนอกจึงมิใช่ตัวเหตุของความทุกข์ เป็นเพียงเครื่องแวดล้อมอุดหนุนความสุข ดังกล่าวแล้วเท่านั้น

๑ สิ่งภายนอกที่เป็นอุปสรรคแห่งความสุข

อันสิ่งภายนอก มีเงินทอง ยศ ชื่อเสียง เป็นต้น อันเป็นอุปสรรคแห่งความสุข เมื่อคิดดูให้ ชั่งลงไป จักเห็นว่าเกิดจากการกระทำของตนเอง ถ้าตนเองอยู่เฉยๆ ไม่ทำกิจการอัน เป็นเหตุที่เพิ่มพูนสิ่งภายนอกเหล่านั้น สิ่งภายนอกนั้นก็จะไม่เกิดขึ้น ที่มีอยู่แล้วก็ต้อง แปรเปลี่ยนไป ถ้าไม่มีไหม่มาชดเชยก็จักต้องหมดไปในที่สุด เพราะเหตุฉะนั้นจึงกล่าวได้

ว่า ถึงภายนอกที่เป็นอุปสรรคแก่ความสุขนั้น ก็เกิดขึ้นเพราะการกระทำของตนเอง
ในทางธรรม

๐ ความสุขเบื้องต้นพบได้อย่างไร

ผู้ปรารถนาสุขเบื้องต้น จึงสมควร หมั่นประกอบกิจการงาน หาเลี้ยงชีพตามทางของตนๆ
โดยไม่ตัดรอนกัน ไม่เฉื่อยชา เกียจคร้าน และแก้ไขในการงานของตนให้ดีขึ้น ก็จักไม่
ต้องประสบความเร้นแค้น ขัดข้อง

ถ้าไม่หมั่นประกอบกิจการงานของตนให้ดีขึ้น ปล่อยไปตามเรื่อง ก็อาจจักต้องประสบ
ความยากจนคั่นแค้น ต้องอกแห่งเป็นทุกข์ และนั่นเป็นความผิดต่อประโยชน์ปัจจุบัน
ของตนเอง

๐ สุจริต...วิถีทางของคนดี

การทำอย่างหนึ่งทางธรรมเรียกว่าดี เป็นวิถีทางของคนฉลาด และทางโลกยกย่องนับถือ
ว่าดี การทำอย่างนี้เรียกว่า สุจริต แปลว่า ประพฤติดี ประพฤติดีทางกายเรียกว่ากาย
สุจริต ประพฤติดีทางวาจาเรียกว่าวิสุจริต ประพฤติดีทางใจเรียกว่ามโนสุจริต

กายสุจริต จำแนกเป็น ๓ คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดีกในกามประเวณี

วิสุจริต จำแนกเป็น ๔ คือ ไม่พูดปด ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อเหลว
ไหล

มโนสุจริต จำแนกเป็น ๓ คือ ไม่เพ่งเล็งทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่น ด้วยโลภ...เจตนาคิดจะ
เอามาเป็นของของตน ไม่พยายามปองร้าย ไม่เห็นผิดจากคลองธรรม มีความเห็นว่าทำดี
ได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น รวมเป็น ๑๐ ประการ

๐ ทุจจริต...วิถีทางแห่งความชั่ว

ส่วนการกระทำที่ตรงกันข้ามเรียกว่า **ทุจจริต** แปลว่า **ประพฤติชั่ว** ประพฤติชั่วทางกาย เรียกว่า **กายทุจจริต** ประพฤติชั่วทางวาจา เรียกว่า **วจีทุจจริต** ประพฤติชั่วทางใจเรียกว่า **มโนทุจจริต** ทุจจริต ๓ นี้มีจำแนกตรงกันข้ามกับสุจจริต

คำว่า “ประพฤติ” มักจะพุดม่งหมายถึงการกระทำทางกายและวาจา คำว่า “ทำ” ก็มักพุดม่งหมายถึงการทำทางกาย การทำทางวาจาเรียกว่าพุด การทำทางใจเรียกว่าคิด

ส่วนในทางธรรม การทำ พุด คิด เรียกเป็นอย่างเดียวกันว่า ทำ หรือ ประพฤติ และมีคำว่า กาย วาจา ใจ กำกับ เพื่อให้รู้ว่าทำหรือประพฤติทางไหน